

впровадженні даної концепції на підприємствах залізничного транспорту України слід забезпечити:

- впровадження основ ощадливого виробництва у всіх структурних підрозділах;
- взаємодію та взаємодопомогу між підприємствами залізничного транспорту в рамках реалізації концепції ощадливого виробництва;
- залучення працівників підприємств залізничного транспорту у процес впровадження ощадливого виробництва;
- проведення робіт по організації і проведення навчання, семінарів, курсів по впровадженню ощадливого виробництва на кожному підрозділі, по кожній службі залізниці;
- проведення конкурсів по ощадливому виробництву та ін.

Висновки. Враховуючи агресивне зовнішнє середовище, сучасний незадовільний фінансовий стан та особливості основної діяльності підприємств залізничного транспорту України вважаємо своєчасним та вельми необхідним впровадження концепції «ощадливе виробництво» на підприємствах залізничного транспорту.

Запропонована модель впровадження ощадливого виробництва на підприємствах залізничного транспорту спроможна стати основою для формування системи тотального забезпечення якості та зменшення витрат в галузі. Робітники, інженери і менеджери, спрямовуючи свої зусилля на усунення причин невідповідностей і зайвих та непродуктивних витрат, будуть здатні спільними зусиллями створити ощадливе виробництво як вищу форму ефективного бізнесу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Вумек Дж. П. Бережливое производство: Как избавиться от потерь и добиться процветания вашей компании [Текст] / Дж. П. Вумек, Д. Т. Джонс ; пер. с англ. - М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. - 473 с.
- 2 Дикань В.Л. Ефективність роботи транспортної системи України в умовах глобалізації економічних систем [Текст] / В.Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2011. - №33. - С.13-19.
- 3 Кулаєв Ю.Ф. Концептуальные аспекты оптимального управления пассажирскими перевозками [Текст] / Ю.Ф.Кулаєв, И.М.Аксенов // Залізничний транспорт України. - 2000. - №4. - С.2-8.
- 4 Лисицин В.Д. Роль “ощадливого виробництва” в діяльності підприємства [Текст] / В. Д. Лисицин, О. І. Лисенко, Ю. С. Вовк // Вісник НТУУ “КПІ” – 2009. - №1. – С. 39-61.
- 5 Макаренко М. Транспортний сектор економіки України: тенденції та проблеми розвитку /М. Макаренко, М. Цвєтов// Економіст. – 2007. – №6. – С. 24-27.
- 6 Пасічник В.І. Управління економікою експлуатаційної роботи залізниць України: [Текст] навч. посібник / В.І.Пасічник. – К.: Основа, 2005. – 376 с.
- 7 Тихомирова Н. П. Корпоративний менеджмент в умовах нестабільного ринку [Текст] / Под общ. ред. Н. П. Тихомирова. – М. : Издательство “Экзамен”, 2003. - 320 с.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*

УДК 656.07

DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i49.51117>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

*Зубенко В.О., к.е.н., доцент,
Кочухай І. Е., магістр (УкрДАЗТ)*

Діяльність підприємств залізничного транспорту характеризується складнопорядкованістю господарських зв'язків як в межах підприємств залізничного транспорту, так і в межах галузі. Одним із ключових шляхів забезпечення ефективності використання виробничого потенціалу підприємств залізничного транспорту слід вважати управління потоковими процесами між елементами виробничого потенціалу, їх перетворення й інтеграцію. Реалізувати його можна за рахунок використання принципів логістики у взаємозв'язках між елементами виробничого потенціалу. Ефективність використання виробничого потенціалу підприємства залежить в першу чергу від якості взаємозв'язків між його елементами.

Ключові слова: виробничий потенціал, залізничний транспорт, підприємство, взаємодія, логістика.

© Зубенко В.О.,
Кочухай І.Е.

Вісник економіки транспорту і промисловості № 49, 2015

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА

*Зубенко В.А., к.э.н., доцент,
Кочухай И.Э., магистр (УкрГАЗТ)*

Деятельность предприятий железнодорожного транспорта характеризуется сложноподчиненностью хозяйственных связей как в рамках предприятий железнодорожного транспорта, так и в пределах отрасли. Одним из ключевых путей обеспечения эффективности использования производственного потенциала предприятий железнодорожного транспорта следует считать управление потоковыми процессами между элементами производственного потенциала, их преобразование и интеграцию. Реализовать его можно за счет использования принципов логистики во взаимосвязях между элементами производственного потенциала. Эффективность использования производственного потенциала предприятия зависит в первую очередь от качества взаимосвязей между его элементами.

Ключевые слова: *производственный потенциал, железнодорожный транспорт, предприятие, взаимодействие, логистика.*

ENSURING EFFICIENT USE OF THE PRODUCTION POTENTIAL OF ENTERPRISES OF RAILWAY TRANSPORT

*Zubenko V. A., candidate of economics,
Kochukhai I., magister (UkrSA of RT)*

The activity of the enterprises of the railway transport is characterized sudnobuduvannya economic relations in the framework of the railway transport enterprises and within the region. Production potential as a functional component of the economic potential of the enterprise is identified with the overall economic potential. Production potential accumulates a significant share of the potential of the enterprise. Moreover, in the absence of productive potential and there is no need for marketing, employment or innovation potentials. One of the key ways to ensure efficient use of the production potential of the enterprises of railway transport should be considered for the control of flow processes between the elements of productive potential, their transformation and integration, you can implement it through the use of logistics bases in the relationship between the elements of the production potential. The efficiency of the production potential of the enterprise depends primarily on the quality of relationships between elements.

Keywords: *production potential, railway transport, enterprise, collaboration, logistics.*

Постановка проблеми. Проходження трансформаційних процесів в економіці України значною мірою відбивається на діяльності усіх господарюючих суб'єктів і, зокрема, на залізничному транспорті. Нестабільність зовнішнього середовища та низька адаптивна здатність підприємств до будь-яких ринкових перетворень створюють небезпечні умови для їх діяльності. Теоретичні та методологічні питання формування конкурентоспроможного потенціалу залізничних підприємств, його структури, організації використання, розробки методів діагностики, вибору напрямку розвитку потенціалу поки ще не отримали свого вирішення. Саме це вважається актуальною проблемою на сьогоднішній день.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблемами виробничого потенціалу підприємства займалися такі вчені як: Анчишкін О.І., Ішук С., Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І.,

Должанський І.З., Петрович Й.М., Добикіна О.К. та ін. [1-5]

Управління потенціалом підприємств залізничного транспорту досліджували: Бараш Ю.С., Дикань В.Л., Кондратюк М.В та ін. [6-7].

Разом з тим явно необхідні нові дієві пропозиції щодо пошуку шляхів забезпечення ефективності використання виробничого потенціалу підприємств залізничного транспорту, котрі дозволять добитися високих економічних результатів в галузі.

Мета статті. Визначення напрямків забезпечення ефективності використання виробничого потенціалу підприємств залізничного транспорту.

Основний матеріал. Поняття "виробничий потенціал" у науковій літературі одним із перших використав А.І. Анчишкін, включивши в нього

сукупність ресурсів, які в процесі виробництва стають факторами виробництва [5].

Концепція виробничого потенціалу отримала досить широке розповсюдження серед дослідників (табл. 1).

Аналіз вищевикладених точок зору призводить до висновку, що виробничий потенціал

господарюючої системи є сукупність ресурсів, наданих в її розпорядження для виробничо-господарської діяльності. Кількісні і якісні параметри цих ресурсів, а також їх інтеграція визначають виробничу здатність господарської ланки.

Таблиця 1

Визначення поняття «виробничий потенціал»

Автор	Визначення
Анчишкін О. І.	Виробничий потенціал - сукупність ресурсів, які в процесі виробництва набирають форми і факторів виробництва [5]
Іщук С.	Виробничий потенціал - це складна, організована, динамічна система, яка формується з множин елементів, що перебувають у взаємозв'язку та взаємодії і виконують різні функції в процесі виготовлення продукції необхідної кількості та якості в терміни, визначені ринком [4]
Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І.	Виробничий потенціал - це наявні та приховані можливості підприємства щодо залучення та використання факторів виробництва для випуску максимально можливого обсягу продукції (послуг) [5]
Должанський І.З. та ін.	Виробничий потенціал - той обсяг робіт у наведених одиницях виміру витрат праці (нормо-годин), що може бути виконаний протягом деякого періоду часу основними виробничими працівниками на базі наявних виробничих фондів при дво-, тризмінному режимі роботи й оптимальній організації праці й виробництва [3]
Галушко Д.В.	Виробничий потенціал - це сукупність виробничих (матеріальних і трудових) ресурсів фірми, які можуть бути використані для реалізації цілей виробничого підприємництва [1]
Добикіна О.К. та ін.	Виробничий потенціал - це здатність виробничої системи виробляти матеріальні блага, використовуючи ресурси виробництва [2]

Основна проблема у дослідженні виробничого потенціалу підприємства полягає в тому, що всі його елементи функціонують одночасно і в сукупності. Тобто виробничий потенціал є системою, причому складною і динамічною, оскільки саме взаємозв'язки між окремими складовими потенціалу здійснюють безпосередній вплив на його елементи, модифікуючи вихідні властивості і закономірності їх функціонування, сприяючи тим самим переходу потенціалу у новий якісний стан як єдиного цілого, тобто системи вищого порядку.

Як зазначалося вище, потенціал будь-якого рівня виникає як результат взаємодії ресурсів, що його забезпечують і компетенцій, а отже, забезпечення ефективності використання виробничого потенціалу підприємства полягає в поліпшенні стану використання його ресурсів. Наведемо існуючі шляхи нарощування виробничого потенціалу:

1. Шляхи нарощування виробничого потенціалу за рахунок підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. Найважливішим показником підвищення рівня ефективності використання основних фондів підприємства є зростання обсягів виробленої ним продукції (виконаних робіт, наданих послуг).

Одним з головних факторів підвищення ефективності основних фондів є їх оновлення та технічне вдосконалення. Впровадження досягнень науково-технічного прогресу дає змогу підвищити рівень механізації та автоматизації виробництва, продуктивності праці робітників, сприяє економії матеріальних витрат, підвищує культуру та безпеку виробництва.

Значні резерви підвищення ефективності використання основних фондів містяться у збільшенні тривалості роботи машин та механізмів. Основними причинами цілозміних та цілодобових простоїв обладнання є неузгодженість пропускної спроможності окремих цехів і дільниць; незадовільна організація технічно-профілактичного обслуговування та ремонту устаткування, відсутність стабільності у забезпеченні робочих місць матеріалами, електроенергією, комплектуючими виробами, оснащенням тощо.

У цілому, сукупність резервів покращення використання основних фондів підприємства може бути поділена на три великі групи.

- а) технічне вдосконалення засобів праці;
- б) збільшення тривалості роботи машин та обладнання;
- в) покращення організації та управління виробництвом, а саме:

- прискорення досягнення проектної продуктивності введених в експлуатацію основних фондів;
- впровадження наукової організації праці та виробництва;
- покращення забезпечення матеріально-технічними ресурсами;
- вдосконалення управління виробництвом на базі сучасної комп'ютерної техніки;
- розвиток матеріальної зацікавленості працівників, що сприяє підвищенню ефективності виробництва.

2. Шляхи нарощування виробничого потенціалу за рахунок підвищення ефективності використання трудових ресурсів:

- удосконалення спеціалізації і кооперування виробництва та методів організації виробничого процесу;
- удосконалення розподілу і кооперування праці, організації та обслуговування робочих місць;
- удосконалення підбору і розстановки працівників, їх підготовки й підвищення кваліфікації;
- впровадження передових прийомів і методів праці та проведення робіт по інших напрямках удосконалення організації праці;
- удосконалення організаційної структури управління;
- удосконалення виконання функцій та використання методів управління, механізація і автоматизація управлінської праці;
- підвищення рівня задоволення соціальних потреб працівників на виробництві;
- підвищення професійно-кваліфікаційного рівня працівників;
- набір працівників, яким притаманні такі якості як: адаптованість, інноваційність, професійна мобільність, дисциплінованість та мотивованість (здатність реагувати на зовнішні стимули);
- поліпшення соціально-трудових відносин працівників з власниками та адміністрацією;
- поліпшення санітарно-гігієнічних умов праці;
- впровадження раціональних режимів роботи та відпочинку;
- встановлення сприятливого (поліпшення існуючого) мікроклімату в трудових колективах.

Якісна робоча сила значною мірою сприяє підвищенню продуктивності праці, а значить виробничому потенціалу.

3. Шляхи нарощування виробничого потенціалу за рахунок підвищення ефективності використання оборотних фондів. Ефективне використання оборотних фондів є одним із першочергових завдань підприємства в сучасних умовах і забезпечується це прискоренням їх оборотності на всіх стадіях кругообігу.

а) на стадії створення виробничих запасів: раціональне використання виробничих запасів; ліквідація наднормативних запасів матеріалів; удосконалення нормування; поліпшення організації постачання, у тому числі через установа чітких договірних умов і забезпечення їх виконання, оптимальний вибір постачальників, налагодження роботи транспорту; поліпшення організації складського господарства, зокрема впровадження комплексної механізації та автоматизації вантажно-розвантажувальних робіт на складах.

б) на стадії незавершеного виробництва: упровадження прогресивної техніки і технології, зокрема безвідходної та маловідходної; розвиток стандартизації і уніфікації; удосконалення форм організації виробництва; удосконалення системи економічного стимулювання, економного використання сировинних та паливно-енергетичних ресурсів.

в) на стадії обігу: раціональна організація збуту готової продукції, застосування прогресивних форм розрахунків; своєчасне оформлення документації та прискорення їх руху, дотримання договірної та платіжної дисципліни.

Прискорення оборотності оборотних фондів дає змогу зекономити значні суми і збільшити обсяги виробництва та реалізації продукції без додаткових фінансових ресурсів.

Покращення використання вище наведених ресурсів сприятиме підвищенню виробничого потенціалу підприємства.

На основі виконаного дослідження сутності поняття «виробничий потенціал», а також за рахунок аналізу існуючих шляхів забезпечення ефективності його використання можна дійти висновку, що ефективність використання виробничого потенціалу підприємства залежить в першу чергу від якості взаємозв'язків між його елементами. Особливо зазначене актуально для підприємств залізничного транспорту функціонування яких залежить не лише від керівництва самого підприємства (або окремого структурного підрозділу), але й керівників вищої ланки (керівництво залізниці або Укрзалізниці), тобто взаємозв'язок характеризується складнопідпорядкованістю господарських зв'язків як в межах підприємств залізничного транспорту, так і в межах галузі.

Саме тому, одним із ключових шляхів забезпечення ефективності використання виробничого потенціалу підприємства залізничного транспорту слід вважати управління потоковими процесами між елементами виробничого потенціалу, їх перетворення й інтеграція. Реалізувати даний напрямок забезпечення ефективності використання виробничого потенціалу підприємств залізничного транспорту на сучасному етапі господарювання можна за рахунок

використання принципів логістики у взаємозв'язках між елементами виробничого потенціалу.

Логістика за своєю сутністю в процесі управління господарською діяльністю виконує інтеграційні функції. Тому до її основних завдань відносять:

- створення комплексних інтегрованих систем матеріальних, інформаційних та інших потоків;
- стратегічне узгодження, планування і контроль за використанням логістичних потужностей сфер виробництва й обігу;
- постійне вдосконалювання логістичної концепції в рамках обраної стратегії в ринковому середовищі;
- досягнення високої системної гнучкості шляхом швидкого реагування на зміни зовнішніх і внутрішніх умов функціонування.

Серед основних складових забезпечення економічного ефекту, від використання логістики в сфері управління виробничим потенціалом підприємства є:

- зменшення запасів на всьому шляху руху матеріального потоку;
- скорочення часу проходження товарів по логістичному ланцюгу;
- забезпечення ефективності використання основних фондів та обігових засобів;
- зменшення витрат ручної праці і, відповідно, витрат на операції з вантажем та ін.

Висновки. Виробничий потенціал підприємства є складною і динамічною системою. Взаємозв'язки між окремими складовими потенціалу здійснюють безпосередній вплив на його елементи, модифікуючи вихідні властивості і закономірності їх функціонування, сприяючи тим самим переходу потенціалу у новий якісний стан. Тобто від якості взаємозв'язків між елементами

виробничого потенціалу підприємства залізничного транспорту залежить ефективність його використання. Забезпечити дійове управління поточними процесами між елементами виробничого потенціалу можна за рахунок використання принципів логістики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Галушко Д.В. Управление конкурентным потенциалом предприятия железнодорожного машиностроения на основе реализации принципов наступательной стратегии : дис. канд. эконом. наук : 08.00.05 / Д.В. Галушко. – Брянск, 2007. – 142 с.
- 2 Добикіна О.К. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О.К. Добикіна та ін. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 202 с.
- 3 Должанський І.З. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. / І.З. Должанський та ін. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с.
- 4 Іщук С. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств / С. Іщук // Регіональна економіка. – 2005. – № 3. – с. 48–56.
- 5 Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О.С. Федонін. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.
- 6 Бараш Ю.С. Управління залізничним транспортом країни: 2-е вид., перероб. і доп. / Ю.С. Бараш. - Дніпропетровськ, 2006. - 259 с.
- 7 Дикань В.Л. Механізм створення залізнично-транспортно-промислової групи в сучасних умовах розвитку залізничного транспорту України / В.Л. Дикань, М.В. Кондратюк // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2009. - № 26. - С. 13-18.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*

УДК 656.07.001.76

УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

*Зубенко В.О., к.е.н, доцент,
Чернавіна І.О., магістр (УкрДАЗТ)*

В статті виконано аналіз проблем, пов'язаних з прискоренням інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту. Доведена необхідність інтеграції науки і логістики, а також гострої необхідності наявності добре сформованої інноваційної інфраструктури підприємств залізничного транспорту.